ד: הכל ממירין פרק ראשון תמורה

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ח מה"ל נערה בתולה הל"ז [טור"ש פה"ש סימן קכז סמיף ג]:
לא ב מיי' פ"ט מה"ל קרבן פסח הל"ח:
לב ג מיי' פי"ט מה"ל פסה"מ הל"ה:

מוסף רש"י

אם ישראל הוא. שיכול לקיים מעשה הזרעה, מחזיר ואינו לוקה, יאם כהן הוא. שאסור בגרושה לוקה ואינו מחזיר (מכות פז.). בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה. אם תזיר ובגרת על לא נתן תשמישו, נתקו הכתוב בעשה זה מעתגן של שלח לאיש, דומר זה עצמו ותקנת עבירתו שיגרשנו (שבועות ג:) דמשמע שזה עצמו של לא, אלא כתחילה הכרעבו ויפטר (סנהדרין סט:) שהעשה המשוי אחריו תקנתו ובפרטו על עבירת הלא (מכות ד:). לומר שאין לוקין עליו. כל לא שניתק. עשה אין לוקין עליו, דמשמע זו היא אקנטו, אם תעבור על הלא עשה אלא והיגלו, ועוד הלא דמי ללא המשיבה שמלקות נמנוך ט (פסחים פד:). לא מן השם הוא זה. כלומר מעשה זה אינו מן הטיקר (סנהדרין סט:) לא מעשה זה הוא פטור (חולין פז.) אין עושה זה עיקר, דלאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, אלא מפני מה המומיר אינו לוקה לפי שכתב לא שלח לעשה כו' מעשה (מכות ד: וגב"ר ח' שבועות ג:). דהוה ליה לאו שאין מעשה. יצר ט ולא הכל ותמלוי נעשה מתר (חולין פז.). העצמות. שלא יכול לשורפן מפני שנתקרב בו שנית הפגם יומר נהן מות והרי הוא מתר ושנון שריפה, וכן נדרין, והנותר. כשר פסח שנתמגלו בתמלוגו ינתותר (פסחים פז.). ישרפו בששה עשר. שהוא מולו של מועד, ואע"פ שנפסל בנוקר לאשון אין רשאי לשורפו בי"ט (שם). ליתן בקר שני לשריפתו. שהוא מולו של מועד, ומכי מקמע והנומר ממנו לנקר לאשון, כל בקר שני מתמיני ומקרשינו לעשה מעוה (שבת כז:) כשיבא בקר שני שהוא מולו של מועד תשרפו אבל בי"ט לא (שם קלג.).

שיטה מקובצת

א) מקדים תרומה לבכורים נמי. גליון תימה לישני שאני תרומי דאיתיה במחשבה ומצינו למימר מ"מ ע"י מחשבה מתעבד מעשה: ג) שאני התם דלאו הניחק לעשה הוא. גליון צריך לומר דסבר כמ"ד לאו שקדמה עשה אין לוקין דהא קדמה עשה: ג) מכל מעשרותיכם תרימו משמע [ראם הקדים] מעשר לה תרימו אע"ג דפשטא דקרא בתרומת מעשר דרשינן מיתורא דקרא מכל וחן סוגיא דחשיב ליה ניתק אתיא כמ"ד לאו שקדמו (לעשה) (עשה) דאין לוקין דהא לאו שקדמו עשה הוא דשייך אף כמי (שלא) עבר הלאו שיפרש תרומה אף על המעשר ולא יאמר (שאמרינו) [שלא יפרוש] כנגד מעשר שבכרי אלא פפרוש כנגד מעשר שבו. תוס': ד) לא לקי והרי מימר: ה) האורבנים א"ל שאני מימר דהוה ליה הרי לאוי ל"א שאני מימר דהוי ליה לאו שעוה בכל דאיתיה בצבור ושותפין ועשה דליה אינו שוה בכל דליתיה בצבור ושותפין הואיל וכך לא אלים עשה דליה לאפוקי מלאו שעוה בכל: ו) וחד. זכחים (קיד ע"ב): ז) והרי אונס דלאו דליה אינו שוה בכל דליתיה בכהנים ועשה שוה בכל דאיתיה בכהנים ועשה אונס שאם אנס כו' אמר ליה כהנים קאמרת כהנים טעמא אחרינא כו' ונבי ישראל דלאו שוה בכל ועשה שוה בכל אלים לאפוקי מינה. כתי': ח) אחי עשה ועקר חד לאו: ט) קאמרת שאני כהנים דשמעמא אחרינא נינהו דרבי בהו

ל) [ל"ל מתמתיכם]. כ) מכות טו. [נקמן ה.]. ג) [כפין זה יומות ה. ומ"ק]. ד) סנהדרין סב. פסחים פד. חולין פכ: לא. קמא: מכות ד: עז. שבועות ב:, ה) פסחים סב., ו) שבת כד: ע"ש קלב. ע"ש פסחים סב: ע"ש, ז) [ל"ל מתמתיכם], ח) לקדמי ל"ק, ט) לתיקרי ראשית ל"ק, י) ל"ל מכמן אחרי המקדים תרומה ומעשר ומעשר ראשון לתרומה ומעשר שני לראשון אם עשה עשוי מ"ל כי לא מאחר משמע דאמילו כי לא מאחר שמע דאמילו כי לא מקדים ל"ל, ל) לקמן ה., מ) ל"ל מתמתיכם וכן בכל המסוה, נ) ל"ל ומע"ה, ס) ל"ל לתרומה ל"ק, ע) [ומע"ה מוס' פסחים סב. ד"ה הבאתנו], פ) [ע' מוס' חולין קטו. ד"ה כל שתמצאנו לקן].

תורה אור השלם

1. מכל מתנותיכם תָּרִימוּ אֶת כָּל תְּרוּמַת יְיָ מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: במדבר יח כט
2. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: שמות יב י

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומקבי וכו' אחדי יוסי כר מגינא דת"ק ס"ל אין לוקין ולקמיה ר' יוסי: (ב) ד"ה לא שניתק וכו' לא מחמר ניתק לעשה: (ג) ד"ה ל"ת מעכ. ל"ב ניתקא מחמת היה לפני כש"ר ז"ל כמו שמבואר בכס"ר:

גליון הש"ס

גמ' רבא אמר לא מהני. עי' זבחים ד' קיד ע"ב תוס' ד"ה היתר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אפטורא כו'. פי' אע"ג דיש בו מעשה דכביכורו כו': [ב] רש"י ד"ה לתיקרמה. לתיקרמ ל"נ: [ג] ד"ה לא מעכי כו'. תיב יסול לתלמוד: [ד] תוד"ה מתנאי. דלאו שניתק לעשה. לכאן דבלי הוי ניתק לעשה ולא שיך לסוגיא דלעיל:

רבינו גרשום

תנינא דאמרת אף המקדי' תרומה לבכורים לא. כי איחמר דר' יוסי בר' חנינא אפטורא קאמ' אאין לוקין והכי קאמר כו': נתקו לעשה. דכתי' מכל מעשרותיכם תרימו לומר שאין לוקין עליו אם הקדים: וקאמר לה להא שמעתא דמשום הכי לא לקי דהכתוב נתקו לעשה: תרי לאוי. לא יחלופנו ולא יסיר וחד עשה ואם המר יסיר: אונס דחד לאו וחד עשה הוא עשה ולו תהיה לאשה. לאו דכתיב לא יוכל לשלחה. ואם כהן הוא לוקה. דקא עבר על לאו לא יוכל לשלחה: ואינו מחזיר. דאסור בגרושה אלמא דלא מהני ליה עשה לבהן דלא לילקי: משום הכי לקי דרבי בהו רחמנא בכהנים קדושתא יתירתא הא בעלמא לא תעשה שניתק לעשה לא לקי: נ"א) שאני כיסר משום הכי לא מבטיל עשה ללאו. דהוה ליה לאו ששוה בכל דהכל אסורין להסיר לכתחילה ועשה דדיה ואם המר יסיר אינו שוה בכל דליתיה בצבור ושותפין דאין עושין תפורה אפילו דיעבד הילכך לא אלים עשה לאפוקי מן לאו שבכל: והרי אונס דלאו דליה אינו שוה בכל דליתיה בכהנים אלא אפרינן גבי כהן לא יוכל לשלחה ואם גרישה כל יסיר בעמוד והחזיר קאי כמו שחייב ישראל אלא מאחר שגרישה שוב אינו מחזירה ועשה דדיה ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה שנה בכל אפילו בכהנים ואפילו הכי לא אלים עשה לאפוקי ממלקות

מסורת הש"ס

ל) [ל"ל מתמתיכם]. כ) מכות טו. [נקמן ה.]. ג) [כפין זה יומות ה. ומ"ק]. ד) סנהדרין סב. פסחים פד. חולין פכ: לא. קמא: מכות ד: עז. שבועות ב:, ה) פסחים סב., ו) שבת כד: ע"ש קלב. ע"ש פסחים סב: ע"ש, ז) [ל"ל מתמתיכם], ח) לקדמי ל"ק, ט) לתיקרי ראשית ל"ק, י) ל"ל מכמן אחרי המקדים תרומה ומעשר ומעשר ראשון לתרומה ומעשר שני לראשון אם עשה עשוי מ"ל כי לא מאחר משמע דאמילו כי לא מקדים ל"ל, ל) לקמן ה., מ) ל"ל מתמתיכם וכן בכל המסוה, נ) ל"ל ומע"ה, ס) ל"ל לתרומה ל"ק, ע) [ומע"ה מוס' פסחים סב. ד"ה הבאתנו], פ) [ע' מוס' חולין קטו. ד"ה כל שתמצאנו לקן].

[א] אפטורא קאי והכי קאמר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו משום רבי יוסי ברבי חנינא אמרו אף המקדים תרומה לביכורים ומאי שנא מימר דלקי משום דבדיבורו עשה מעשה מקדים תרומה לביכורים [ב] נמי לילקי משום דבדיבורו עשה מעשה א"ר אבין [ג] שאני התם דלאו שניתק לעשה הוא דכתיב [ד] מכל מעשרותיכם תרימו יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא א"ל אביי וכל לאו שניתק לעשה לא לקי [ה] והא מימר דלאו שניתק לעשה הוא ולקי דתנן לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים [ו] הוי להו תרי לאוי [ז] וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי והרי אונס [ח] דחד לאו וחד עשה ולא אתי [ט] חד עשה ועקר לאו [י] דתניא אאונס שנירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר כהנים קאמרת [כ] כהנים טעמא אחרינא הוא [ל] דרבי רחמנא קדושה יתירא כתנאי [מ] לא [נ] ישאירו ממנו עד בקר [ס] בא הכתוב ליתן עשה אחר [ע] לא תעשה [פ] לומר שאין לוקין עליו דברי רבי יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו [צ] מכלל דרבי יהודה סבר לוקין עליו [ק] ורבי יעקב האי [ר] והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו למאי אתא מיבעי ליה לכדתנן [ש] העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר חל ששה עשר להיות בשבת ישרפו בשבעה עשר לפי [ת] שאין דוחין לא את השבת ולא את יום טוב ואמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה מ"ט [א"] אמר קרא [ב"] והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו בא הכתוב ליתן [ג"] בוקר שני לשריפתו אמר אביי כל מילתא [ד"] דאמר רחמנא לא תעביד [ה"] אם עביד מהני דאי סלקא דעתך לא מהני אמאי לקי [ו"] רבא [ז"] אמר לא מהני מידי והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא הוא [ח"] מיתיבי

ומשני אפטורא קאי. ולא קשיא דרבי יוסי ברבי חנינא אדרבי יוסי בר' חנינא [ט] ומקמי ר' יוסי בר' חנינא למימר אף המקדים לקרות שם לתרומה קודם לביכורים הוי לא תעשה שאין בו מעשה ואינו לוקה: ומאי שנא מימר דלקי. כדקאמרת לעיל [ג.] חוץ מנשבע ומימר: [ב] אילימא משום דכדיבורו. דקאמר זו מתת זו עושה מעשה דמעיקרא מולין והשתא קדם: ה"ג מקדים תרומה לבכורים נמי כדיבורו עושה מעשה. שקולה עליה שם ומכיליה לקדושת תרומה: לאו שניתק לעשה. לאו דכתיב (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר (כ) עשה דכתיב (במדבר יח) מכל מעשרותיכם [ל] תרימו ודרשי ליה בעלמא והכך שמעתא דלקמן (דף ה:) למעשר שהקדימו בכרי דעבר על לאו דלא תאחר שהקדים מעשר לתרומה ונתקיה ללאוי ממלקות והעמידו כמוזר ומפרש ואע"ג דלא קמכי אהדדי [מ] משיב ליה לאו דשניתק לעשה. ולא שניתק לעשה. ליה לאו שניתק לעשה ואהכי לא לקי: והרי מימר דהוי לאו שניתק לעשה. לאו דכתיב (ויקרא מ) לא יחליפנו עשה ולא תמר ימיר: הרי לאוי ועשה. לא יחליפנו ולא ימיר ואהכי קופא את האדנים: והרי לאוי. [נ] ל"ל משני (ס) כי פריך והרי מימר שאני התם דאהכי לוקה משום דהוי מימר לאו שהוה בכל דכולי עלמא אפילו אע"ג דאמר ומרץ הוא לא יוכל לשלחה: לא הוי לאו דידיה דלא יוכל לשלחה שוה בכל אלא ביאראל שאם ישראל גרשה (ע) והדר מלי לקיומי ללאו אבל כהן שגירש אינו מחזיר ולא אפשר לקיומי ללאו ואפילו הכי לקי כהן דקתני לוקה ואינו מחזיר ואמאי נימא כיון דריש לאו דידיה דלא שוה בכל לא לילקי הך כהן דליעבריה הך עשה דאלים כולי האי דשוה בכל ומשני הכהנים (פ) טעמא אחרינא נינהו ואהכי נחמיר בהן דלילקי אע"ג דלא הוי לאו שוה בכל אבל גבי ישראל דלאו ועשה שוה בכל כלומר בכולהו ישראל דכולן קיימי בעמוד והחזר הלכך לא לקי דהוי לאו שניתק לעשה: ליתן עשה. והנותר ממנו אחר לא תעשה והוי לאו שניתק לעשה: לאו שאין בו מעשה. דכתיבה מותיבו לא קבעיד שום מעשה: ורבי יעקב. דאמר לא מן השם הוא זה כו' האי והנותר ממנו מאי עביד ליה הואיל ולא מיכבי ליה לדידיה ללאו שניתק לעשה: לכדתנן. במסכת פסחים כפ' כיצד צולין (דף פג.): ישרפו בט"ו. ולא בט"ו דיו"ט הוי ואין שורפין קדשים ביו"ט: מה טעם אמר קרא והנותר ממנו וגו' בקר שני. דהיינו ט"ז דהכי משמע קרא ולא תותירו ממנו עד בקר דהיינו עד בקר של ט"ו ואי נותר ממנו עד אידך בקר בתם תשרופו דהיינו יום ט"ז שהוא תולו של מועד: לא מעכיד. לא מעשה: מסני. דמה שעשה עשוי הואיל ולקי: לא מהני. דמפרש לקמן: הכי גרסינן והאי דלקי דעבר כו': הא

[א] אפטורא. ולא קשיא דרבי יוסי ברבי חנינא אדרבי יוסי בר' חנינא [ב] ומקמי ר' יוסי בר' חנינא למימר אף המקדים לקרות שם לתרומה קודם לביכורים הוי לא תעשה שאין בו מעשה ואינו לוקה: ומאי שנא מימר דלקי. כדקאמרת לעיל [ג.] חוץ מנשבע ומימר: [ד] אילימא משום דכדיבורו. דקאמר זו מתת זו עושה מעשה דמעיקרא מולין והשתא קדם: ה"ג מקדים תרומה לבכורים נמי כדיבורו עושה מעשה. שקולה עליה שם ומכיליה לקדושת תרומה: לאו שניתק לעשה. לאו דכתיב (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר (ה) עשה דכתיב (במדבר יח) מכל מעשרותיכם [ו] תרימו ודרשי ליה בעלמא והכך שמעתא דלקמן (דף ה:) למעשר שהקדימו בכרי דעבר על לאו דלא תאחר שהקדים מעשר לתרומה ונתקיה ללאוי ממלקות והעמידו כמוזר ומפרש ואע"ג דלא קמכי אהדדי [ז] משיב ליה לאו דשניתק לעשה הוא ולקי דתנן לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים [ח] הוי להו תרי לאוי [ט] וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי והרי אונס [י] דחד לאו וחד עשה ולא אתי [כ] חד עשה ועקר לאו [ל] דתניא אאונס שנירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר כהנים קאמרת [מ] כהנים טעמא אחרינא הוא [נ] דרבי רחמנא קדושה יתירא כתנאי [ס] לא [ע] ישאירו ממנו עד בקר [פ] בא הכתוב ליתן עשה אחר [צ] לא תעשה [ק] לומר שאין לוקין עליו דברי רבי יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו [ר] מכלל דרבי יהודה סבר לוקין עליו [ש] ורבי יעקב האי [ת] והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו למאי אתא מיבעי ליה לכדתנן [א"] העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר חל ששה עשר להיות בשבת ישרפו בשבעה עשר לפי [ב"] שאין דוחין לא את השבת ולא את יום טוב ואמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה מ"ט [ג"] אמר קרא [ד"] והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו בא הכתוב ליתן [ה"] בוקר שני לשריפתו אמר אביי כל מילתא [ו"] דאמר רחמנא לא תעביד [ז"] אם עביד מהני דאי סלקא דעתך לא מהני אמאי לקי [ח"] רבא [ט"] אמר לא מהני מידי והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא הוא [י"] מיתיבי

לכהנים. א"ל כהנים עמא אחרינא נינהו הילכך אחפיר עלייהו דלקי ולגבי ישראל (דהוא) [דהוי] לאו שישוה בכל דעשה ששוה בכל אחי עשה ומפיק מיד לאו ולא לקי אלא מחזיר ואינו לוקה משום דהכתוב נתקו לעשה וכדר' אבין: העצמות והגידין. של פסח: [ישרפו בש"ז. לפי שאין שרפה דוחה לא את השבת ולא את היו"ט: ואמר חזקיה כו': אי עביד מהני. כלומר אע"פ שעבר מה שעשה עשוי דאי לא מהני לא עשה כלום אמאי לקי:

רחמנא קדושה יתירא דרבו בהו מצות יתירות: י) לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר בא: י"א) אחר. פסחים (דף פ"ד): יב) מתיבת מכלל עד תיבת ורבי יעקב בכל הספרים ישנים לא גרסינן לה: יג) ורבי יעקב האי והנותר מאי עביד ליה. גליון צריך לומר לשריפה לא איצטריך (רבגויה) כתיב [תרי ימנו] ושרפה א"נ בני למאי סמיך להלאו ומשני דבני לכדתנן אע"ג דקרא בפסח מצרים כתיב ויי"ש לא נהג ביה מ"מ לצורך פסח דורות כתיב דהא שבעת ימים תאכל מצות וזה אינו נוהג רק לדורות: יד) ליתן לו בקר: טו) כל מילתא בר בסוף הסוגיא כתוקם במאי סליגי. תוס': טז) לא תעביד. לאו דוקא לאו אלא אפילו לאו הבא מכלל עשה דהכי מוכח בסמוך דסרוך מכל הלאו. תוס': יח) רבא. גליון אין להקשות תורש בשור [וחמור] ליחסר לרבא כיון דלא מהני. רמראסר כלאי הכרם מכלל דבזרעים שרו: יט) הוא אונס תרומה חרם תמורה בכור ומעשר הקדש אלמנה בעלי מומין המימים גזל משכון ופיאה סימן: יט) חגינא דהא דקאמר רב"ח אף המקדים כו' אתנא קמא קא מהדר דאמר לא עשה מעשה פטור ולקאתי: כ) דס"ד לאו כתיב תיכת דהכי נמחק: כא) אסירי לדר להמיר אבל לאו דלא תאחר לא הוי אלא לישראל דספרש מעשר ראשון ופרוך: כב) גרשה דדר מצי: כג) הכהנים עמא אחרינא אות ת' נמחק: כד) עיין בהשמטות בסוף המסכת: כה) נהירא וכי משום כן ילקו על לאו הבא הניתק: כו) דלעיל התרמו חיבת דאמר נמחק: כז) אחר א"נ לא ליכתביה כלל דשישוה דכל נותר בשריפה מושרפת את הנותר באש [שמות כט פסוק לד] ומשני להכי סמיך והנותר אצל לא תותירו כדתניא לסמוך בקר בקר לומר שאין שורפין קדשים ביו"ש: כח) דבירושלמי דורש קרא דכתיב לא תשחט על החמץ דם זבחי אע"פ ששחטו כו' נקרי זבחי: כט) צרם. בכורות דף לד ע"ב: ל) כדרים וא"ת חורש בשור וחמור ליתסר בהדישה א) וי"ל מדגלי רחמנא בכלאי הכרם דאסירי ש"מ דשאר כלאים מותרים. תוס':

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com